

DOI 10.33930/ed.2019.5007.45(7-9)-12
УДК 378.091.212:140.8]:001

**ФОРМУВАННЯ НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ СТУДЕНТІВ:
СОЦІОКУЛЬТУРНА ПРОЄКЦІЯ**
*FORMATION OF STUDENTS' SCIENTIFIC OUTLOOK:
SOCIO-CULTURAL PROJECTION*

**С. А. Кушнірук
О. В. Матвієнко
Т. О. Олефіренко**

Актуальність теми дослідження. Зміни в економічній, соціокультурній і духовній сферах життєдіяльності українського суспільства, обумовлюють підвищення вимог до підготовки студентів, формування у них професійних знань і умінь, якостей та компетентностей, необхідних для соціальної взаємодії у професійній і громадській діяльності. Студенти вищих навчальних закладів повинні бути компетентними фахівцями, які вміють пристосуватися в житті, бути готовими прийняти відповідальне рішення, готові до реалізації, до продуктивної взаємодії з громадським середовищем і постійно особистісно-професійно самовдосконалюватись.

Постановка проблеми. Підвищення вимог до підготовки студентів потребує пошуку нових підходів і методичних шляхів формування наукового світогляду. Важливого значення набуває соціальна проєкція як передумова досягнення громадянської і професійної зрілості, самореалізації в суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій вивчали ролі соціального середовища в розвитку особистості такі діячі, як : Н. Селіванова, М. Боритко, Ю. Мануйлов, А. Мудрик, В. Петрищев, Л. Новікова, В. Ясвін та ін.; досліджували психолого-педагогічні проблеми управління і комунікації в галузі професійної освіти: Г. Шпак, І. Біочинський, О. Беркович, А. Іваницький, В. Лоскот, С. Кузьменко, П. Решетніков, А. Шестаков, та ін.

Постановка завдання. Створити і впровадити в освітній процес методики реалізації умов формування наукового світогляду студентів під правильним впливом соціальної проєкції студентів.

Виклад основного матеріалу. На

Urgency of the research. Changes in the economic, socio-cultural and spiritual spheres of Ukrainian society's vital activities cause an increase in the requirements for training students, the formation of professional knowledge and skills, qualities and competencies necessary for social interaction in professional and public activities. Students of higher educational institutions must be competent specialists who know how to adapt in life, be ready to make a responsible decision, ready for implementation, for productive interaction with the public environment and constantly improve personally and professionally.

Target setting. Increasing the requirements for the training of students requires the search for new approaches and methodical ways of forming a scientific outlook. Social projection becomes important as a prerequisite for achieving civic and professional maturity, self-realization in society.

Actual scientific researches and issues analysis such figures as: N. Selivanova, M. Borytko, Yu. Manuylov, A. Mudryk, V. Petrishchev, L. Novikova, V. Yasvin, etc. studied the role of the social environment in personality development; investigated psychological and pedagogical problems of management and communication in the field of professional education: H. Shpak, I. Biochinskyi, O. Berkovich, A. Ivanytskyi, V. Loskot, S. Kuzmenko, P. Reshetnikov, A. Shestakov, and others.

The research objective. To create and implement in the educational process the methods of implementing the conditions for the formation of the scientific worldview of students under the correct influence of the social projection of students.

The statement of basic materials.

сучасному етапі розвитку нашого суспільства формування наукового світогляду студентів є надзвичайно важливою темою. Її важливість полягає в тому, що система вищої освіти має забезпечити майбутніх фахівців знаннями, правильними орієнтирами, стійкими поглядами.

Важливим ефективним інструментом є соціальна проєкція, яка дає розвиток особистісних якостей і комунікативних умінь, необхідних для продуктивної громадської взаємодії та самореалізації.

У її структурі виділяємо чотири взаємопов'язані компоненти: мотиваційно-ціннісний (участь в соціальних відносинах, взаємодії); пізнавально-інформаційний (знання про соціальну дійсність, норми і цінності сучасного суспільства); особистісно-рефлексивний (необхідний для конструктивної взаємодії та самореалізації в сучасному соціумі); комунікативно-діяльнісний (сформувані умінь конструктивної соціальної взаємодії).

Висновки. Розглянувши суспільну свідомість як сторону суспільного буття можна зробити висновки. Наукове розуміння сутності суспільної свідомості є обов'язковою умовою формування наукового світогляду. Основним напрямом в роботі для зміцнення сучасного наукового світогляду є популяризація наукових знань, а також вплив соціальної проєкції на професійну сторону студента.

Ключові слова: соціальна проєкція, науковий світогляд студента, компоненти соціальної проєкції, педагогічні умови формування соціальної проєкції.

At the current stage of the development of our society, the formation of the scientific outlook of students is an extremely important topic. Its importance lies in the fact that the higher education system should provide future specialists with knowledge, correct orientations, and stable views.

An important and effective tool is social projection, which provides the development of personal qualities and communication skills necessary for productive social interaction and self-realization.

In its structure, we distinguish four interrelated components: motivational and valuable (participation in social relations, interactions); cognitive and informational (knowledge of social reality, norms and values of modern society); personal-reflexive (necessary for constructive interaction and self-realization in modern society); communicative and active (to develop the ability of constructive social interaction).

Conclusions. Considering social consciousness as a side of social life, one can draw conclusions. Scientific understanding of the essence of public consciousness is a prerequisite for the formation of a scientific outlook. The main direction in the work to strengthen the modern scientific worldview is the popularization of scientific knowledge, as well as the influence of social projection on the professional side of the student.

Key words: social projection, student's scientific outlook, components of social projection, pedagogical conditions for the formation of social projection.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні нам показує, що вища освіта є важливим чинником соціального, економічного, історичного, духовного розвитку українського народу. Гарантує успіх у згуртуванні та зміцненні авторитету України як демократичної, суверенної, незалежної, соціальної та правової держави.

Світогляд - це сукупність поглядів на дійсність, при цьому особистість висловлює своє ставлення до навколишнього природного та соціального середовища. А також це система філософських, наукових, політичних, правових, моральних, естетичних поглядів та переконань.

Для формування і зміцнення сучасного наукового світогляду та популяризації наукових знань, піднесення авторитету дослідницької діяльності й українських науковців потрібно реалізувати такі пункти:

1. Знання повинні бути об'єднані у цілісну систему, вказавши на зв'язки між фактами та явищами, що вивчаються з різних предметів, а також присвоювати студентам навички самостійного виявлення і раціональної інтерпретації. Повинна акцентуватися увага на формуванні сучасного наукового світогляду, який характеризується – системністю і відкритістю.

2. Зміцненням сучасного наукового світогляду є популяризація наукових знань в сферах наукової, освітньої та інформаційної політики, піднесення престижності професій науковця-дослідника, викладача, учителя.

3. Наголошувати і підтримувати нові можливості, які пов'язані з розвитком інформаційних технологій, що спрощують і здешевлюють процес виготовлення та поширення різноманітного наукового контенту.

4. Постійний зв'язок сучасного наукового світогляду з реальним світом і соціальною практикою, здатність особистості і суспільства інтегрувати нову інформацію про природу, науку і спрямувати їх на краще забезпечення системності і зв'язку з життям.

В сучасному світі де наука і технології стрімко розвиваються важливим завданням вищої освіти є формування наукового світогляду у студентів. Головним завданням стає те, щоб приділити увагу до загального розвитку студента, його комунікативних здібностей, сприяти формуванню інформаційних і соціальних навичок, засвоєнню знань, незалежності у прийнятті рішень, сприяти розвитку критичного мислення.

В сучасних умовах формування світоглядної культури студентів повинно ґрунтуватись на філософському осмисленні новітніх досягнень фундаментальної науки, загальнонауковій картині світу, у інформаційному просторі, обумовленому синергетичною методологією та революцією високих технологій [5].

Науковий світогляд студентів - це не просто вивчення теоретичної бази, але і здатність упорядковувати, самостійно досліджувати та робити правильні висновки на основі отриманих знань.

В сучасних умовах наука – це вид масової людської діяльності, де наукові дослідження здійснюються великими колективами вчених з різною спеціалізацією, що породжує труднощі взаєморозуміння і необхідність ідейної методологічної координації всіх наукових робіт [6]. Тому важливо акцентувати увагу на соціокультурній проєкції. Яка допоможе молодому науковцеві правильно доносити свій науковий світогляд суспільству.

Сьогодні людство вступило в нову еру інформаційного суспільства, де на перший план вийшла взаємодетермінація трьох чинників: комунікації, знання та технології. Саме на їх перетині відбувається соціальне проєктування розвитку суспільства, тобто розробка основних векторів еволюції соціальної системи [1].

Розглянемо, що ж таке соціокультурна проєкція і її значення в світогляді студентів. Соціокультурну проєкцію розглядають як якість особистості, що розвивається в процесі навчання та виховання, самонавчання та самовиховання. Вона допомагає студентам розуміти як науковий прогрес впливає на суспільство та культуру, світоглядний потенціал, інформованість. Тобто, соціокультурна проєкція дозволяє студентам бачити взаємозв'язок науки з суспільною думкою, а також визначати чинники, які впливають на науковий прогрес.

Соціокультурне проєктування охоплює сферу інтеракції культури та соціуму, яка відбувається на рівні особистості, соціальної спільності, регіону, суспільства / спільноти та людства, кожен з яких має власний соціальний, культурологічний і мистецтвознавчий аспекти, зокрема, особистість виступає як

носії соціальних ролей і “культурних” якостей, суб’єкт та об’єкт мистецтва; соціальна спільність – соціальний інститут, соціальна група, об’єднана спільними цінностями, та як об’єкт художнього впливу; регіон представлений як адміністративно-територіальна цілісність, носій культурного потенціалу та суб’єкт, який формує мистецький простір; спільнота – це система функціонування різних соціальних інститутів, носій історико-культурної самобутності, мистецької цілісності й автохтонності; людство як сукупність інституційно оформлених етносів та націй, сукупність національних культур і як загальнолюдський мистецький простір [1].

Розглянемо зміст соціокультурної проєкції. Він розкривається в чотирьох компонентах (табл.1):

Таблиця 1

Мотиваційно-ціннісний	участь у соціальних відносинах, спілкування у різних групах, налагодження стосунків спрямованих на вдосконалення і реалізацію професійних якостей.
Пізнавально-інформаційний	знання студентів про соціальну дійсність, норми і цінності сучасного суспільства, процеси, які відбуваються в суспільстві.
Особистісно-рефлексивний	формування особистих якостей необхідних для взаємодії і розвитку в соціумі (відповідальність, толерантність, комунікабельність тощо).
Комунікативно-діяльнісний	участь у важливих соціальних заходах, проєктах, вміти організувати та здійснювати комунікацію не тільки з окремими особами, а й з групою людей, встановлювати правильні контакти, приймати рішення.

Взаємодія з суспільством є необхідною умовою для формування наукового світогляду студента. Вони повинні мати змогу взаємодіяти з професіоналами різних галузей та представниками різних культур. Це допоможе їм розширити свої горизонти знань і відчутти важливість науки у різних сферах суспільства.

Соціокультурна проєкція у формуванні наукового світогляду студентів – це необхідний елемент, який робить навчання доступним та реальним. Вона допомагає студентам бачити значення науки у всій його глибині та розмаїтті, а також надає засоби для творчого та критичного вивчення сучасного світу, сприяє розвитку наукового світогляду через соціокультурну проєкцію. Заклади вищої освіти можуть виховати мислителів, які здатні не лише адаптуватися до змін у світі, але й активно впливати на нього через наукові дослідження та інновації.

Виходячи з цього, ми можемо визначити низку функцій для соціальної проєкції, які впливають на науковий світогляд студента (табл.2):

Таблиця 2

Регулятивна функція	полягає у позитивному регулюванні громадських відносин, сприяє взаємодії з соціальним середовищем, відображає вплив на суспільні відносини.
Інтерактивна функція	вона передбачає контакти між людьми, які не обмежуються тільки потребами передачі інформації [2].
Ініціативна функція	допомагає оволодіти тими видами діяльності, які сприятимуть успішному самовизначенню студентів.
Соціально-консолідуєча функція	працює для того, щоб зміст освітньої та виховної діяльності відповідав проблемному полю громадської сьогоденності.

Сьогодні наука розглядається як соціокультурне явище. Це означає, що вона залежить від різноманітних сил, що діють у суспільстві, визначає свої пріоритети в соціальному контексті, тяжіє до компромісів і сама значною мірою детермінує суспільне життя [3; 4].

Сприйняття науки як соціокультурного явища може стати стимулом для студентів розпочинати власні дослідження та здійснювати свій внесок у розвиток науки. Розуміння важливості такого внеску в соціальний та культурний контекст робить навчання більш значущим і таким, що мотивує.

Наука, як соціокультурний феномен, вплетена в усі сфери людських відносин, вона впроваджується й у базисні підвалини відносин самих людей, і в усі форми діяльності, пов'язані з виробництвом, обміном, розподілом і споживанням речей [4]. Через те і важливо надавати студентам можливість досліджувати соціокультурні виміри своїх наукових інтересів та розвивати в них вміння аналізувати і висловлювати власні погляди на взаємодію науки та культури.

Яка ж основна функція науки? В чому вона полягає? І яка головна мета її змісту? Відповідь однозначна, функція науки - пізнання світу, знання процесів і явищ. Формування наукового світогляду через соціокультурну призму допомагає студентам зрозуміти, як їхні наукові прагнення можуть слугувати загальному розвитку суспільства. Вони стають не лише споживачами знань, а й активними учасниками формування культурного і наукового простору.

Мета науки – вивчення і дослідження, збереження і використання в практичній діяльності, а то і відкриття законів природи, суспільства і мислення, розуміння процесів й явищ дійсності. Відкриття законів перетворює науку в систему знань. Сутнісною характеристикою науки є безперервне вироблення нових знань, які адекватно відображають реальність, та їх включення в уже існуючу систему знань, що слугують розумінню та перетворенню матеріального світу [3].

Педагогічний підхід, що базується на соціокультурній проєкції, передбачає створення навчальних програм, які враховують взаємозв'язок науки із суспільством. Адже сучасна наука все більше і більше проникає в усі сфери діяльності; промислову і сільськогосподарське виробництво, політику, адміністративну та військову сферу. Природничі науки допомагають у практичній діяльності, вивчають та досліджують нові можливості та обмеження навколишнього світу відкриваючи нові напрями і сфери. Технічні науки вивчають та удосконалюють закономірності розвитку техніки і визначають засоби її практичної діяльності. Суспільні науки, предметом дослідження яких є суспільство, вивчають та раціонально обґрунтовують цілі діяльності.

Створення навчальних програм і проєктів для популяризації наукового світогляду, які спрямовані на:

- допомагати розвитку наукових спілок та інших громадських організацій, зокрема молодіжних об'єднань;
- створення цільових програм у галузі науки, розрахованих на підтримку обдарованих дітей, підвищення рівня професіоналізму вчителів, викладачів за допомогою перепідготовки й підвищення кваліфікації;
- виявлення, заохочення й тиражування кращих ідей і технологій (наукові дослідження, техніка, дослідження);
- налагодження нових зв'язків між людьми, способів ефективної міжособистісної взаємодії;

- створення нових високотехнологічних центрів наукового зростання й точок випереджального розвитку (музеїв, лабораторій, обсерваторій, які розроблять та впровадять сучасний науковий прогрес), цифрових бібліотек, які є сучасними мультимедійними центрами тощо;

- упровадження й поширення нових інформаційних продуктів і технологій;

- створення наукових і культурних центрів, що поєднують дозвілля та вивчення науки.

Стратегічна мета таких проєктних заходів – забезпечити реальний доступ до наукових цінностей усім соціальним групам і категоріям населення, стимулювати різноманіття сучасного наукового світогляду.

Розуміння важливості соціокультурної взаємодії у наукових дослідженнях впливає на саму природу наукового пізнання. Студенти навчаються позиціонувати свої дослідження в контексті всього суспільства, а також враховувати етичні, культурні та соціальні аспекти своєї роботи.

Таким чином, у межах соціокультурної проєктної діяльності можливо корегувати умови формування та реалізації способу життя шляхом [1]:

1. Втілювати потенціали середовища: предметних, інформаційних, ціннісних, наукових та ін.;

2. Удосконалення діяльності навчальних установ, що створить додаткові умови адаптування й оптимізації способу життя;

3. Змінювання зв'язків і відносин людини із середовищем (збільшення інтересу до науки, вивчення її взаємодій з науковою спадщиною, вміння бачити природні процеси, закони, встановлення тісних контактів з соціальним оточенням тощо).

Реалізуючи потенціали середовища, змінюючи зв'язки та стосунки людини із середовищем її буття, покращуючи діяльність установ, або будувати нові - соціокультурна проєктна діяльність повинна забезпечити зростання якісних параметрів способу життя людини, створити додаткові можливості для розвитку й самореалізації особистості.

Висновки. Інноваційні зміни у сучасній освіті відображають потребу у активних творчих діячах, здатних до громадської активності. Сучасний науковий світогляд спрямовує освітній процес на формування професійного світу особистості, стверджує в ньому загальнолюдські цінності, розкриває потенціал можливостей та здібностей студентів, забезпечує оптимальними умовами для їх самореалізації.

Соціокультурна проєкція у формуванні наукового світогляду студентів — це не лише методологічний підхід, але і ключовий елемент виховання нового покоління дослідників та мислителів. Вона відкриває перед студентами можливість не лише розуміти саму науку, але й бачити, як вона впливає на життя суспільства та формує культурний простір. Це створює фундамент для висококваліфікованих фахівців, які не лише розуміють світ, але й активно його трансформують через науковий підхід та інновації.

Список використаних джерел:

1. Івановська, НВ, Шульгіна, ВД & Яковлев, ОВ 2011, *Соціокультурне проєктування в мистецтві: теорія та практика*, Київ, с. 195.
2. Максименко, СД & Соловієнко, ВО 2000, *Загальна психологія*. Навчальний посібник, Київ: МАУП, 256 с.

3. Молодиченко, В & Сердюк, А 2018, 'Наука як соціальне явище пізнання і освоєння дійсності', *Versus, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького*, Мелітополь, № 1-2 (11-12), с. 47-51.
4. Руденко, ОВ 2003, 'Погляд на науку як соціокультурний феномен', *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Серія: Філософія. Політологія*, Київ, Вип. 49, с. 21-24.
5. Турчина, ТВ 2012, 'Формування наукового світогляду студентів вищих навчальних закладів', *Педагогічні науки*, Т.13, с. 29 - 33.
6. Parsons, T 1971, *The system of modern societies*, Englewood Cliffs: *Prentice-Hall (Foundations of Modern Sociology Series)*, 152 p.

References:

1. Ivanovska, NV, Shulhina, VD & Yakovlev, OV 2011, *Sotsiokulturne proiektuvannia v mystetstvi: teoriia ta praktyka (Sociocultural design in art: theory and practice)*, Kyiv, s. 195.
2. Maksymenko, SD & Soloviienko, VO 2000, *Zahalna psykholohiia (General psychology)*. Navchalnyi posibnyk, Kyiv: *MAUP*, 256 s.
3. Molodychenko, V & Serdiuk, A 2018, 'Nauka yak sotsialne yavyshe piznannia i osvoiennia diisnosti (Science as a social phenomenon of knowledge and mastering reality)', *Versus, Melitopolskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Bohdana Khmelnytskoho*, Melitopol, № 1-2 (11 12), s. 47 51.
4. Rudenko, OV 2003, 'Pohliad na nauku yak sotsiokulturnyi fenomen (View of science as a socio-cultural phenomenon)', *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka, Serii: Filosofii. Politolohiia*, Kyiv, Vyp. 49, s. 21-24.
5. Turchyna, TV 2012, 'Formuvannia naukovoho svitohliadu studentiv vyshchikh navchalnykh zakladiv (Formation of the scientific worldview of students of higher educational institutions)', *Pedahohichni nauky*, Т.13, s. 29 - 33.
6. Parsons, T 1971, *The system of modern societies*, Englewood Cliffs: *Prentice-Hall (Foundations of Modern Sociology Series)*, 152 p.